

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

Replik på debatt: Stärk forskningsråden för Sveriges bästa

Svensk forskning har tappat i konkurrenskraft, men förslaget att överföra pengar från forskningsråden till universitetens basanslag, som framförs både i debattartikeln och i styr- och resursutredningen (STRUT), lär inte förbättra situationen. Det finns inget som tyder på att svenska universitet och högskolor själva skulle fördela resurserna på ett sätt som leder till bättre forskning, särskilt om de samtidigt förväntas uppnå politiska mål enligt förslagen i STRUT.

I det nuvarande systemet fördelas en del av de statliga forskningsmedlen i konkurrens mellan forskarnas projekt, framför allt via Vetenskapsrådet. Rådets väl utarbetade rutiner vad gäller opartiskhet och jäv utgör grunden för transparenta utvärderingar av forskningsprojekt och finansiering av de mest lovande projekten och de bästa forskarna oavsett lärosäte, kön eller forskningsinriktning. I den aktuella utredningen och debattartikeln föreslås att rådsmedel istället överförs till universiteten utan att specificera hur forskningens kvalitet ska utvärderas och därmed påverka vilka forskare eller projekt som finansieras. Denna typ av icke-meritokratiska och icke-transparenta fördelningssystem kommer inte att gynna forskningens kvalitet. Det finns istället en överhängande risk att detta leder till politiskt motiverade satsningar såväl som nepotism.

Både i debattartikeln och i STRUT uttrycker man oro för att fördelning via forskningsråd skulle leda till likriktning och motverka risktagande. Det är dock oklart på vilka grunder man hävdar detta. Forskningsprojektens nyskapande potential är en avgörande bedömningsgrund för Vetenskapsrådet och det Europeiska forskningsrådet (ERC), som finansierar den mest banbrytande och risktagande forskningen inom Europa.

Sänder fel signaler

STRUT föreslår att mängden forskningsmedel i ökad grad ska baseras på hur många studenter ett lärosäte utbildar. Att dela ut forskningsmedel som en sorts belöning för utbildning sänder helt fel signaler, såsom att forskningens kvalitet är av sekundär betydelse, att forskningens kvalitet inte påverkas av hur forskningsmedlen fördelas, eller att utbildning inte kan ha annat värde för universitetslärarna än som ett sätt att få forskningspengar.

Argumentet att det saknar betydelse hur forskningsmedlen fördelas bygger delvis på den rapport av Hwang som också återopas i DN debatt. Rapporten påvisar att det finns en stark korrelation mellan ett universitets tillgängliga forskningsmedel och antal forskningspublikationer. Från detta drar Hwang den omotiverade slutsatsen att det i princip bara är mängden pengar som påverkar hur bra forskning det blir och indirekt att det inte spelar någon roll hur man fördelar forskningsmedlen. Korrelationer säger dock inget om orsakssamband. Man kan lika väl tolka resultatet som att det nuvarande finansieringssystemet fungerar bra eftersom universiteten får anslag i proportion till hur mycket de publicerar.

Det kommer alltid finnas fler forskningsprojekt än vad vi har råd att finansiera med statliga medel. Statligt finansierad forskning måste därför fördelas i öppen konkurrens och med transparenta utvärderingssystem som framförallt prioriterar forskningens kvalitet.

Johan Elf, professor i fysikalisk biologi, Uppsala Universitet
Åsa Wikforss, professor i teoretisk filosofi, Stockholms Universitet
Helena Edlund, professor i molekylär utvecklingsbiologi, Umeå Universitet
Peter Hedström, professor i analytisk sociologi, Linköpings Universitet
Per Persson, professor i molekylär geokemi, Lunds Universitet
Ulf Danielsson, professor i teoretisk fysik, Uppsala Universitet
Ylva Engström, professor i molekylärbiologi, Stockholms Universitet
Marie Wiberg, professor i statistik, Umeå Universitet
Hans Ellegren, professor i evolutionsbiologi, Uppsala Universitet
Göran K. Hansson, professor i kardiovaskulär forskning, Karolinska Institutet
Kerstin Sahlin, professor i företagsekonomi, Uppsala Universitet
Martin Jakobsson, professor i maringeologi och geofysik, Stockholms Universitet
Dan Larhammar, professor i molekylär cellbiologi, Uppsala Universitet

Företrädare för Kungl. Vetenskapsakademiens kommitté för forskningspolitiska frågor och presidium

*Artikeln publicerades på DN Debatt 2019-05-13 som en replik till debattartikeln:
Lägg ner forskningsråden för universitetens bästa.*